

Landsstyreformandens nytårstale 1994

Af Lars Emil Johansen

Kære medborgere!

For et år siden på denne tid havde jeg den ære at være med til at åbne året 1993 i FN som de oprindelige folks år. FN havde selv ønsket, at netop en repræsentant for Grønland deltog ved åbningen af det år i verdenshistorien, hvor vi oprindelige folk for alvor blev anerkendt som en enestående del af verdens kulturarv. Det havde FN, fordi Grønland i dag – både blandt FNs mange medlemslande og blandt de oprindelige folk i verden – anses som et foregangsland.

Vi i Grønland er blevet kendt ude i verden som det fornemste eksempel på, at hjemmestyreordninger for oprindelige folk kan lykkes på en positiv måde. Det har vi grund til at være stolte af og glæde os over i en tid, hvor verden ellers er præget af konflikter og ulykker. Desværre er det ikke lykkedes mange andre steder på jorden.

Vi ser i dag en verden fuld af uro, netop fordi lande opløses i konflikter mellem forskellige kulturer indenfor de samme grænser. Vi ser en verden, hvor undertrykte folk må kæmpe for selv de mest banale menneskerettigheder. Vi

ser en verden, hvor de bedste intentioner om selvstyre og retfærdige fordelinger af landområder og selvbestemmelse knuses af magtbegær og racisme. I den verden er vi at betegne som et lykkeligt folk, og det har 1993 været med til at vise verden, netop fordi FN brugte dette år som de oprindelige folks år. Det må vi ikke glemme, når vi i det daglige kæmper med vores egne problemer, som kan være svære nok.

Indenfor vores eget Rigsfællesskab har 1993 været et år, hvor situationen på Færøerne har vist os, hvor vigtigt det er, at vi ikke politisk styrer galt, således at

Lars Emil Johansen er født 1946 i Illorsuit, Uummannaq, og han tog lærereksamen i 1970 ved Ilinniartissuaq, Nuuk. Medlem af Grønlands Landsråd 1971–75 og af Folketinget 1973–79, af Hjemmestyreudvalget 1973–75 og af Hjemmestyrekommissionen 1975–79. Medstifter af partiet Siumut, hvor han var formand 1979–80 og fra 1987. Landsstyremedlem fra 1979 og landsstyreformand fra 1991. Kronikker og artikler i Grønland og Danmark om hjemmestyret, rigsfællesskabet, erhvervs- og arbejdsmarkedsspørgsmål og Grønlands forhold til EF.

vores økonomi ødelægger vores selvstyres muligheder.

Situationen på Færøerne – som vi alle håber snart løses til gavn for være færøske venner – har vist, at det mere end nogensinde er nødvendigt både at styre vores økonomi med hård hånd og samtidig udvikle nye indtægtsformer, så alt ikke står og falder med fiskeriet.

For samtidig med at blive kendt og anerkendt ude i verden som et samfund med fuldt ansvar for vores egne forhold, forsvinder også muligheden for at råbe på hjælp fra andre, når vi fejler. Fra landsstyrets side har netop disse forhold været afgørende for den politik, vi har ført gennem de sidste år.

Det har været afgørende for os at søge konstant at omstille vores samfund på en måde, så vi både fik begrænset vores udgifter og forøget vores indtægter. Det er den eneste vej, der fører fremad i en situation, hvor vores ressourcer i havet bliver færre, og salgspriserne på verdensmarkedet falder.

Hvis Grønland skal overleve denne situation på en måde, så både erhvervslivet og den enkelte borger kan leve videre på en værdig måde, må vi politikere sikre, at systemet laves om. Vi må ændre vores system, så de daglige varer og serviceydelser bliver billigere. Og vi må søge at finde nye indtægter.

Derfor satte vi i sin tid omstrukturen af KNI igang. I dag kan vi glæde os over, at såvel priserne på de nødvendige dagligvarer som på serviceydelser er faldet. Det, vi lovede, holdt, og vi har holdt løftet om, at ingen blev afskediget på grund af omlægningen.

Fragtpriserne er fortsat på vej nedad.

Jeg kan således med glæde konstatere, at der pr. i dag er gennemført en yderligere 10 procent sænkning af fragtraterne.

Jeg kan ligeledes med glæde konstatere, at såvel Royal Greenland som den private søgående trawlerflåde med stor ansvarlighed har gennemført de omlægninger, der er nødvendige for at tilpasse erhvervet de nye økonomiske realiteter.

Med finansloven for 1994, som vi tager hul på i dag, har Landstinget skabt initiativer, der dels vil sikre en fortsat beskæftigelse i fiskeindustrien, dels sikre en størrelsesmæssig og kvalitetsmæssig tilpasset trawlerflåde. Samtidig har vi indført nye el-takster i fiskeindustrien.

Alt dette vil tilsammen gøre branchen mere konkurrencedygtig på internationalt plan.

Jeg vil i den forbindelse gerne takke de private og faglige organisationer, som alle i det forgangne år har støttet den positive udvikling omkring samfundets omkostninger ved at indgå fornuftige og ansvarlige overenskomster og aftaler.

Sammen med dem er det lykkedes at indfri det politiske mål, som har været at holde vores borgeres leveomkostninger på et tåleligt niveau – på trods af den økonomisk dårligere situation.

Det er den politik, vi vil fortsætte med i landsstyret. Vi vil fortsætte med at søge nye løsninger, så vi fortsat kan sænke leveomkostningerne både for borgerne og for erhvervslivet og dermed sikre en fortsat høj grad af beskæftigelse i vore traditionelle virksomheder.

Den metode, vi har brugt og vil blive ved med at bruge, kendetegnes ved et

ogør med tidligere tiders alt for tunge og dyre planøkonomiske systemer. Vi vil forandre systemet til en mild form for markedsøkonomi, som jeg vil kalde et markedsorienteret system med et menneskeligt ansigt og et retfærdigt socialt sigte.

Derfor har vi også brugt 1993 til at sætte en række nye initiativer igang.

Vi er nu i fuld gang med at omlægge vores trafiksystem, så det fremover bliver mere rentabelt og dermed ikke belaster vores økonomi på den måde, det gør i dag.

Med planlægningen af syv nye landingsbaner moderniserer vi ikke kun flytrafikken og slipper af med den dyre helikoptertrafik. Vi får også skabt beskæftigelse i landet.

Ved etablering af et centralt boligselskab opnår vi en række besparelser indenfor drift og administration af boligområdet.

Med omlægning af en række urentable fiskefabrikker til mere specialiserede produktioner, gør vi forbruget af vores begrænsede midler aktivt i stedet for passivt.

Lige sådan vil vi bruge en række af de fabriksfaciliteter, vi allerede har, til nye produktioner indenfor madvarer. Herved vil vi få skabt indtægter, hvor vi før sendte pengene ud af landet.

Ved en forøget indsats indenfor turismen skaber vi nye indtægtsformer og arbejdspladser.

Ved målrettede nye uddannelser, som f.eks. sygeplejeruddannelsen, sikrer vi, at vi selv kan levere arbejdskraft fra Grønland i stedet for at importere dyr arbejdskraft udefra.

Ved en forstærket indsats på råstofområdet vil vi søge igen at sikre, at der kommer minedrift til Grønland, så dette både kan skabe indtægter og arbejdspladser.

Igen i år har det været en glæde at opleve, at der står et enigt landsting sammen omkring disse tiltag.

Det har gennem de sidste år været en stor oplevelse at mærke, at når det virkeligt gælder Grønlands situation i en svær tid, så står politikerne her i landet sammen. Det gælder både politikerne i landstinget og tydeligvis også de mange gamle og nye politikere i kommunerne og bygderne.

I den sammenhæng kan vi glæde os over, at vi ved valgene til kommunalbestyrelser, bygderåd og menighedsråd i 1993 igen fik en række gode og ansvarlige politikere til at varetage de nære politiske beslutninger i landet.

Det allervigtigste mål er at få bugt med den stigende arbejdsløshed, som vi i Grønland er ramt af på samme måde som Danmark og udlandet.

Derfor har vi fra Landstinget afsat betydelige summer i 1994 til bekæmpelse af arbejdsløsheden. Vi vil sætte arbejde igang overalt, hvor vi ser mulighederne for at skabe noget konstruktivt, som vore borgere kan udføre.

Vi har også givet kommunerne mulighed for at bruge sociale ydelser til at iværksætte initiativer, der skaber arbejde i stedet for blot passiv hjælp.

Sidst, men ikke mindst, har vi nu etableret et nyt stort erhvervsudviklingsselskab, hvis eneste formål er at sætte gang i erhvervsudviklingen, så der kan skabes nye arbejdspladser.

Jeg tillægger personligt dette selskab store forhåbninger. Det er startet med offentlige penge, men ideen er, at det skal være et samlingssted for alle gode erhvervskræfter i Grønland. Et selskab, som hjemmestyret, SIK, arbejdsgiverne, Royal Greenland, KNI og helst også andre større private firmaer og pengeinstitutter går ind i.

Det er således landsstyrets håb, at andre end landskassen vil investere i kapitaltilskud til dette selskab, så snart det begynder at virke i praksis. Indskuddet fra Grønlands Hjemmestyre, som jeg håber kan gøres til en årligt tilbagevendende begivenhed, vil så kunne betragtes som selskabets risikovillige kapital og de private investorers indskud vil kunne anvendes til konsolidering af selskabet.

Etablering af nye arbejdspladser i helt nye virksomhedsformer er den absolutte nødvendighed for, at vi i Grønland kan bevæge os væk fra stagnationens søvndyssende skyggeside.

Det tjener intet fornuftigt formål vedblivende at forsøge at presse flere arbejdspladser ind i de eksisterende virksomheder. Det vil kun forringe disse virksomheders overlevelsesmuligheder og dermed medvirke til en forværring af beskæftigelsesmulighederne.

Vi har brug for at tænke nyt og positivt. Vi har brug for et ikke-offentligt system, der kan gå ind med risikovillig kapital og hjælpe nye ideer og erhvervs-muligheder frem til en levedygtig position, hvor de så kan klare sig selv. Vi har brug for en grønlandsk »fødselshjælper« indenfor erhvervslivet, så de ideer og den virkelyst, I borgere får, kan blive

støttet frem gennem fødslen til et sundt liv.

Det er ideen med det nye erhvervsudviklingsselskab. Det skal være en hjælp til at knække arbejdsløsheden her i landet gennem brug af vore egne kræfter og virkeliggørelse af vores egne ideer.

Tiden er kommet nu, hvor vi må holde op med at klage over de fisk, vi ikke har, og de ting, vi ikke længere kan og i stedet se fremad mod de muligheder, vi reelt har.

Som jeg sagde tidligere, er vi et lykkeligt folk, der til forskel fra mange andre folk ikke er tvunget til at bruge vores kræfter og ideer på at kæmpe mod politisk undertrykkelse, sult og nød.

Vi har muligheden for at bruge al vores energi på at forbedre vores egen hjemlige situation ved at bruge de muligheder, vi allerede har opnået til gavn for os selv og vores medborgere. Det skal vi glæde os over og forstå at udnytte.

Der ligger således store opgaver foran os i året, der kommer. Vi må alle skærpe vores indsats for at skabe Grønland en god og sikker fremtid. Vi må sætte ind overalt, hvor der kan skabes nye muligheder og nye aftaler.

I det nye år skal vi have sikret nye aftaler med Danmark om så vigtige emner som det fremtidige bloktilskud, den nye beflyvningsstruktur mellem Danmark og Grønland og overførelsen af Råstof-forvaltningen.

Vi skal have sikret en ny aftale med EF om EF's fiskeri i vore farvande.

Vi skal have etableret en ny aftale med USA om adgangen af turister til Nordgrønland via Thule-basen.

Landsstyreformand Lars Emil Johansen. Foto: Grønlands Hjemmestyres Informationstjeneste.

Og vi skal have fornyet vores kvoter på hvaler i IWC.

Der bliver arbejde nok både ude og hjemme.

I den situation kan vi glæde os over den positive holdning, vi konstant møder fra den danske regering. Det sidste eksempel herpå er den aftale, der nu er indgået med justitsministeren om samarbejde omkring revision af hele vort retssystem.

Det giver os den bedste mulighed for at skabe et nyt retssystem, der ligesom resten af samfundet ændres, så det passer til vor tid og kommer i overensstemmelse med de humanitære og juridiske krav, der stilles i dag.

Fra Landsstyreets side har vi nu selv gjort klar til at sikre vores borgeres retsstilling overfor det offentlige system. Her i det nye år vil vi komme med forslag til såvel en ny forvaltningslov som forslag til en ombudsmand i Grønland. Begge dele har det formål at sikre borgerne en mere retfærdig behandling i det offentlige system.

Jeg vil gerne her sende en nytårshilsen til hele den danske regering, med tak for det tydelige ønske om samarbejde, vi oplever fra den i Grønland.

Helt specielt vil jeg sende en hilsen til statsminister Poul Nyrup Rasmussen og hans forlovede, Lone Dybkjær, som Ivalo og jeg havde fornøjelsen af at ledsage under deres besøg i sommer. Det var tydeligt at mærke, hvorledes statsministerens forståelse for og indleven i grønlandske forhold steg, jo længere rejsen gik.

Desværre blev turen afbrudt under tragiske omstændigheder forårsaget af statsministerens datters død.

Lad mig i den forbindelse sende min dybeste medfølelse til alle, der har mistet nogle af deres kære i året, der gik. Ethvert år tager nogle bort fra ens liv, men det sværeste er dog, når medlemmer af ens familie endegyldigt forlader en.

Jeg vil også gerne her sende de varmeste tanker til de af vore medborgere, der på grund af sygdom må være borte fra

Grønland i denne tid. Vi ved jo alle, at netop tiden omkring jul og nytår er den sværeste tid at være borte fra sit land og sin familie, og vi kan kun sige, at vi tænker på jer og glæder os, til I kommer hjem.

Endelig vil jeg gerne sende en særlig hilsen til Hendes Majestæt Dronning Margrethe, som vi desværre ikke fik set i Grønland i det forgangne år, således som det ellers var planlagt.

1993 vil gå over i den store historiskrivning som det år, hvor Grønland blev et selvstændigt bispedømme igen. Det har vi ønsket i mange år, og nu er det lykkedes at finde en orden, således at det er blevet en realitet til stor glæde for såvel den grønlandske kirke som alle vi almindelige kirkegængere.

Dronningens besøg i forbindelse hermed håber vi finder sted i år, hvor vi så til gengæld glæder os til at se hende og hendes familie. Vi håber, de alle får et godt og helsebringende år.

Kære medborgere!

Verdensåret for oprindelige folk 1993 er løbet ud. Det har på mange måder været et internationalt år for Grønland.

Vi har selv været meget aktive i at markere os udadtil, og verdens øjne har på mange måder hvilet på os.

Det giver os et stort ansvar.

Sammen med Danmark har vi skabt et dynamisk selvstyresystem, som er enestående i verden. Vi har – også sammen med Danmark – brugt de oprindelige folks år til at understrege overfor FN og andre nationer, at netop selvstyre for oprindelig folk er et gode – både for folkene selv og for nationen som helhed.

Dermed har vi påkaldt os verdens opmærksomhed. Det ser vi både i det meget store antal officielle udenlandske besøg, vi har haft i 1993, og i de mange henvendelser, vi nu modtager fra hele verden om vores system og vores evne til at klare dette.

Dette vil bestemt ikke blive mindre i årene, der kommer, fordi FN netop har vedtaget at etablere et 10-år for de oprindelige folk.

Vi har forlængst overbevist verden om, at vi har en enestående kultur og tradition, som er sprunget af vores særlige livsvilkår i de arktiske egne.

Nu må vi overbevise verden om, at vi også er i stand til at gå ind i den moderne tid som moderne medlemmer af verdenssamfundet – uden at sætte denne kultur overstyr.

Vi fik med vor kultur festens gave. Lad os sammen bevise, at det ikke betyder den sanseløse hengiven sig til ligegyldig spild af tid, men netop til livsglæde og livsfornyelse, til støtte af hinanden og til fælles inspiration.

Den bedste fest holder man efter en fælles arbejdsindsats, hvor man sammen har skabt noget, der er nyt, spændende og til fortsat gavn for andre.

Det ved vi i Grønland, fordi vort land er bygget på fangerkulturen. Festens gave er størst efter en vellykket fælles indsats og fangst, som siden kan deles med hele det samfund, man er en del af.

Lad os sammen føre denne tradition ind i det nye år.

Af hele mit hjerte ønsker jeg jer alle – fra børnebørn til bedsteforældre – et godt og lykkebringende år.